

Kovács Pál Sámuel Élmunkás

A kép engem ábrázol, az 1960-as években készült, Marosvásárhelyen, amikor ki voltam téve a főtérre az élmunkások táblájára. Nem tanultam mesterséget, mert apám feszt küldött kapálni. Tizenkét éves korban már kezdtünk kapálni. Béla bátyám nagyobb volt, együtt mentünk, de apám nem engedte, hogy tanuljuk meg a szabóságot. Nem hagyta. Elmagyarázta apám, hogy akinek a szakmája jó, az a szakmát el kell lopja. Ez tiszta igaz, el kell lopni. Nekem nincs szakmám, de azért ha valaminek nekiállnék [varrni], még visszaemlékeznék valamire, de én azért szerettem volna,

hogy jól megtanítsan apám. Hát mit loptam el? Csak nadrágot és lájbit [mellényt] tudok varrni. Ha többet loptunk volna el, jobb lett volna, de úgy is jó volt, mert azt mondták a román katonaságnál a háború után: 'A gombot fel tudja varrni?' 'Igen.' 'Na, be a műhelybe!' Ott aztán még tanult az ember. 1952-ben, mikor leszereltem, akartam menni a szekuritáéhoz börtönőrnék. Ott volt egy katona barátom, ő mondta. Akkor adták a papírt, hogy mit vegyek ki a közjegyzőségtől [Székely]Udvarhelyen. Tiszta gyalog innen [Marosvásárhelyről] mentem, gyalog vissza. A Frida keresztanyám mondta, hogy 'Hadd el, fiam, egyik lábad a börtönben, és a másik a puscáriában [román: börtönben], ha valamelyik elszökik'. Kóboroltam három vagy négy napot, a sörtöltődében is, onnan elmentem, mert felfogadtam, hogy én miért legyek részeges, mért szokjam meg, inkább elmentem onnan. Aztán a malomban dolgoztam, a Sörház utcában [ma Sinaia utca] de csak másfél évet voltam, mert a malmot lebontották, elvitték Kolozsvárra, akkor mondtam a főmolnárnak, Sólyom Jánosnak hívták, hogy 'Van hely nekem?' Azt mondta, hogy 'Öt perc múlva megmondom', és már lépett, és mondta, 'Na, holnap reggel jelentkezzen', úgy aztán onnan jöttem nyugdíjba, innen a Kossuth utcából. Az igazgató Schwartz Mendel, az zsidó volt, az is elment Izraelbe, 1963, 1964-ben. Kérdezte, hogy 'Hova való?', hát innen, né, Bözödújfaluból, és már tudta is. Kihallgatott mindent, fülitől farkáig, aztán minden trimeszterben ötszáz lej prémiumot adott nekem. Aztán elkaptak, hogy ki akartam vinni a malomból egy tarisznya lisztet. Bevittek az irodába ehhez a Schwartzhoz, 'Na -- azt mondja, kacagta -- aztán többet ilyent ne csinálj!', de ő tudta úgyis, hogy mindenki csinálja. A káderest megláttam, a hóna alatt vitte a lisztet a tarisznyával, és akkor én is kezdtem. Harminc évig dolgoztam ott. Párttag nem voltam, de élmunkás, az voltam. Ki voltam téve a főtérrre az élmunkások táblájára? Kaptam három-négy csillagot [kitüntetést], jól dolgoztam. A főnök azt mondta: 'Nézzétek meg, ez valami zsidó kell legyen.' Mert az én váltásomban ügyeltem, jelentettem hogy a liszt nem jó. Már jelentettem a főmolnárnak vagy a mesternek, akkor ezek [akik meghallották a jelentést] besúgták az igazgatónak. Kellett ügyelni, hogy a csoport jó minőséget csináljon és többet, mert a szerint volt a prémium. Hatan-heten voltunk egy csoportban, én csak munkás voltam. A molnár elég okos volt, azt kérdezte tőlem -- s a hátam mögött állt egy pasas, nem tudom, miért --, 'Miért olyan gyenge a liszt?' Mondom, 'Főmolnár úr, hallgasson ide, én mondjam meg?'. 'Mondja meg bátran.' 'A búza nincs kiszáradva, és viszik be a silóba [gabonasilóba], és olyan hamar átmelegszik, ideje nincs, hogy kiszárást. A burján [a gaz] nem megy ki, idegen anyagot átvesz a búza, és ezért gyenge a liszt.' Azt mondta az a hátam mögött -- megfogta a galléromat --, azt mondja: 'Ha nem maga volna, akkor eddig maga már el lenne vive, a szekuritáé elvitte volna.' Detektív volt. Mutatta: 'Hallgasson.' Azóta úgy betettem magamba, sehol nem mondok semmit. Ha ez nem ismer, akkor szépen ülhettem volna, vagy kivégeztek volna. Én is hallottam, hogy elkaptak valakit, de az soha a bűdös életben vissza nem jött.